EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 17.12.2014
COM(2014) 440 final/2

Corrigendum
This document corrects COM(2014)440 final of 2/7/2014.
Concerns all language versions.
A mistake has been spotted on the link included on page 3 of the Communication.
The text shall read as follows:

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

KESKKONNAHOIDLIK TEGEVUSKAVA VKEde JAOKS

Kuidas võimaldada VKEdel muuta keskkonnaalased väljakutsed ärivõimalusteks

{SWD(2014) 213 final}

Sissejuhatus ja taust

2014. aasta märtsi Euroopa Ülemkogu toonitas, et Euroopa vajab tugevat ja konkurentsivõimelist tööstuslikku baasi, mis on üks majanduskasvu ja töökohtade loomise mootoreid nii tootmise kui ka investeeringute osas. Ressursitõhusus[1] on üks peamisi äriühingute konkurentsivõime mootoreid, kuna teadaolevalt kulutavad Euroopa tööstusettevõtted keskmiselt 40% oma kuludest toormele, mis koos energia ja veega moodustavad kokku 50% tootmise kogukuludest, võrreldes töökuludega, mille osakaal on 20%.[2] Euroopa Ülemkogu nõudis lisaks, et tehtaks püsivaid jõupingutusi energia lõpptarbijate kantavate energiakulude piiramiseks eelkõige püsiva investeerimise kaudu energiatõhususse ja nõudluse juhtimise abil kogu väärtusahela ulatuses ning teadus- ja arendustegevuse etapis.

Ressursitõhususe parandamiseks on vaja ühendada väärtusahela lähenemisviis keerukate tehniliste lahenduste rakendamisega äriühingu tasandil. Hinnanguliselt võiks ressursitõhususe paranemine vähendada materjalisisendite vajadust aastaks 2030 hinnanguliselt 17–24%[3]. Lisaks ei võeta ELis praegu 60% kogujäätmetest ringlusse ega korduskasutusse ning seda ei kompostita,[4] mis osutab väärtuslike ressursside tohutule kaole ning märkimisväärsetele ärivõimalustele väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEde)[5] jaoks, kes saavad müüa keskkonnahoidlikke tooteid, teenuseid ja kasutada keskkonnasõbralikke lahendusi. Ärivõimalusi võib samuti luua ringärimudelite ja keskkonnasäästliku tehnoloogia suurema integreerimisega toimivate ja loodavate VKEdega kõigis sektorites, k.a teenuste sektor.

Strateegias „Euroopa 2020" esitatakse ELi prioriteet, milleks on saavutada jätkusuutlik majandus, ning kehtestatakse kaugeleulatuvad kliimameetmete ja energiatõhususe eesmärgid. Euroopa väikeettevõtlusalgatuses „Small Business Act" (SBA)[6] rõhutati, et EL ja liikmesriigid peaksid võimaldama muuta VKEdel keskkonnaalased väljakutsed võimalusteks. Keskkonnahoidlikus tegevuskavas antakse selgeid suuniseid ja esitatakse raamistik, kuidas EL kavatseb partnerluses liikmesriikide ja piirkondadega aidata VKEdel ära kasutada ärivõimalusi, mida pakub üleminek keskkonnasäästlikule majandusele[7]. Nimetatud algatuses esitatakse konkreetselt mitu uut või läbivaadatud VKEdele suunatud meedet, mida kavandatakse Euroopa tasandil. Keskkonnahoidliku tegevuskava eesmärgid on järgmised: 1) parandada Euroopa VKEde ressursitõhusust; 2) toetada keskkonnahoidlikku ettevõtlust; 3) kasutada ära keskkonnasäästlikumate väärtusahelate võimalused ning 4) hõlbustada turulepääsu keskkonnasäästlike VKEde jaoks.[8] See esitatakse koos teatisega „Keskkonnahoidliku tööhõive algatus: keskkonnahoidliku majandusega seotud töökohtade potentsiaalist tulenev kasu", milles tehakse ettepanek kogu ELis keskkonnahoidlike töökohtade loomise toetamise tegevuskava kohta, teatisega „Ressursitõhususe võimalused

[1] Ressursitõhusus – Maa piiratud ressursside kestlik kasutamine, kui samal ajal viiakse keskkonnamõju miinimumini ja võimaldatakse majanduskasvu (materjalikasutuse tootmisest suhteliselt lahti sidumise abil).

[2] "Guide to resource efficiency in manufacturing: Experiences from improving resource efficiency in manufacturing companies". Europe INNOVA (2012)

[3] Meyer, B. ja teised (2011) "Macroeconomic modelling of sustainable development and the links between the economy and the environment" („Säästva arengu makromajanduslik modelleerimine ning majanduse ja keskkonna vahelised seosed"). Euroopa Komisjoni (keskkonna peadirektoraadi) tellitud uuring, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/environment/enveco/studies_modelling/pdf/report_macroeconomic.pdf

[4] Eurostati jäätmestatistika (2011)

[5] Vt VKEde määratlust aadressil http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/sme-definition/index_en.htm

[6] Lisateave: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/small-business-act/index_en.htm

[7] Keskkonnasäästlik majandus on mudel, millega „kindlustatakse kasv ja areng, hoitakse inimeste tervist ja heaolu, pakutakse korralikke töökohti, vähendatakse ebavõrdsust, investeeritakse elurikkusse, sealhulgas sellest tingitud ökosüsteemi teenustesse (looduskapitali) ning kaitstakse seda nii selle enese väärtuse kui ka selle olulise panuse tõttu inimeste heaolusse ja majanduslikku õitsengusse." (Määratlus pärineb Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. novembri 2013. aasta otsusest nr 1386/2013/EL, milles käsitletakse liidu üldist keskkonnaalast tegevusprogrammi aastani 2020 „Hea elu maakera võimaluste piires").

[8] Keskkonnahoidlikus tegevuskavas VKEde jaoks keskendutakse ressursitõhususele üldiselt ega pöörata suuremat tähelepanu energiatõhususele või taastuvenergia tootmisele, mille kohta on juba koostatud konkreetsed komisjoni teatised ja seadusandlikud ettepanekud.

hoonesektoris" ning samuti koos ringmajanduse paketi ja jäätmete eesmärgi läbivaatamisega.

Keskkonnahoidliku tegevuskava eesmärk on aidata kaasa Euroopa reindustrialiseerimisele, mida soovitatakse Euroopa tööstuse taassündi käsitlevas teatises (COM (2014) 14) ning mida toetab Euroopa Ülemkogu, tõhustades VKEde konkurentsivõimet ning toetades keskkonnahoidliku äri arengut kõigis Euroopa piirkondades, pidades eelkõige silmas asjaolu, et praeguses etapis esineb ressursitõhususes sektorite ja liikmesriikide vahel märkimisväärseid erinevusi.

Tegevuskava rajaneb ökoinnovatsiooni tegevuskaval[9], milles antakse ökoinnovatsiooni poliitika ja strateegia „Euroopa 2020" raames eraldatava rahastamise suuniseid. Mitu ökoinnovatsiooni tegevuskava meedet ja vahendit on VKEde jaoks ülimalt olulised. Selle näiteks on Euroopa innovatsioonitegevuse tulemustabel, Ökoinnovatsiooni Vaatluskeskus, ökoinnovatsiooni Euroopa foorum, Euroopa innovatsioonipartnerlused ja programmi „Horisont 2020" raames toimivad rahastamisvahendid. Keskkonnahoidliku tegevuskava meetmed ja ökoinnovatsiooni tegevuskava meetmed on seega vastastikku täiendavad ning loovad olulist koostoimet. Kogu rakendusetapi vältel tagatakse ökoinnovatsiooni tegevuskava ja keskkonnahoidliku tegevuskava vahel nõuetekohane koordineerimine.

Keskkonnahoidlikus tegevuskavas keskendutakse Euroopa tasandi meetmetele, mis on kavandatud sobilikuks olemasolevate roheliste algatustega, mille eesmärk on toetada VKEsid riiklikul ja piirkondlikul tasandil,[10] ja neid algatusi tugevdama. Tegevuskava koostati selles vallas tegutsevate liikmesriikide osalistega konsulteerides ja tegevuskava rakendatakse nendega koostöös. Enamikus liikmesriikides ja paljudes piirkondades on asjakohased organisatsioonid ja vahendid – seda mitte ainult regionaalpoliitika rahastamise raames – mis toetavad kõnealuse tegevuskava keskmes olevaid VKEsid. Niisugused meetmed hõlmavad teabe andmist, suutlikkuse suurendamist, koostöö ja võrgustike loomise edendamist, otserahastamist, rahastamisele juurdepääsu hõlbustamist jne.

Keskkonnahoidlikus tegevuskavas esitatakse eesmärgid ja nimekiri meetmetest, mida rakendatakse Euroopa tasandil mitmeaastase finantsraamistiku (2014–2020) raames.[11] Kõik meetmed on kas uued või eelnevate meetmete muudetud variandid, mille puhul võetakse nüüd arvesse ressursitõhususe potentsiaali äri jaoks ning pääsu keskkonnahoidlikele turgudele[12]. Meetmete puhul võetakse samuti arvesse keskkonnahoidliku tegevuskavaga seoses 2013. aasta viimasel veerandil peetud avaliku konsultatsiooni tulemusi.[13]

Konkreetne teave[14] käesolevas teatises mainitud meetmete kohta koos viidetega neid toetavatele programmidele, nagu Euroopa struktuuri- ja investeerimisfond, COSME, „Horisont 2020", Erasmus+, LIFE või partnerlusinstrument, avaldatakse õigeaegselt Euroopa Komisjoni ettevõtluse ja tööstuse peadirektoraadi veebisaidil:

http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/public-consultation-green-action-plan/index_en.htm

[9] http://ec.europa.eu/environment/ecoap/index_en.htm

[10] Näiteks toetab EL keskkonnahoidliku tegevuskava jaoks olulisi meetmeid ühtekuuluvuspoliitika raames. Liikmesriigid kiitsid heaks investeerida rohkem kui 100 miljardit eurot Euroopa Regionaalarengufondist VKEdesse, süsinikuvaesesse majandusse ning teadusesse ja innovatsiooni.

[11] Teatises ettenähtud meetmed ei mõjuta ELi eelarvet rohkem, kui Euroopa Komisjoni ametliku finantsplaneeringuga juba ette nähtud assigneeringud.

[12] Lisatud komisjoni talituste töödokumendis on esitatud meetmete loetelu, mille juurde on võimaluse korral lisatud nende rakendamise ajakava perioodil 2014–2020.

[13] Link avaliku konsultatsiooni tulemuste aruandele: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/public-consultation-green-action-plan/index_en.htm

[14] Kõnealune teave sisaldab viiteid finantsvahenditele, mis on meetmete ja nende tõhususe jaoks keskkonnahoidliku tegevuskava haldamise raames ette nähtud.

I. VKEde keskkonnasäästlikumaks muutmine suurema konkurentsivõime ja säästvuse nimel

VKEde ressursitõhususe parandamine pakub tohutut potentsiaali tootmiskulude vähendamiseks ja tootlikkuse tõstmiseks. Arvestuste kohaselt aitaks ressursside parem kasutamine säästa Euroopa tööstusel iga aasta 630 miljardit eurot.[15] Liiga vähesed Euroopa VKEd on sellest potentsiaalist teadlikud. Pealegi ei toetata VKEsid piisavalt nende jõupingutustes saavutada kulusäästu parema ressursitõhususe abil. See võib põhjustada Euroopas mitte ainult üha suurenevaid tootlikkuse erinevusi nende äriühingute vahel, kes parandavad ressursitõhusust, ja nende vahel, kes seda ei tee, vaid ka vähendada Euroopa ettevõtete üldist konkurentsivõimet ning paljude VKEde võimalusi ülemaailmsetes väärtusahelates positsioneerumisel.

Miks on see VKEde jaoks oluline?

Euroopa VKEd on enamasti teadlikud ressursitõhususe tähtsusest, kui arvestada, et 75% ELi VKEdest on tõdenud materjalikulude suurenemist viimase viie aasta jooksul. Vähemalt 93% ELi VKEdest võtab ressursitõhususe nimel vähemalt ühe meetme, mis on enamikel juhtudel odav meede. Samal ajal on vaid 42% ressursitõhususe parandamiseks meetmeid rakendavaid VKEsid täheldanud tootmiskulude vähenemist.[16] Sellest võib järeldada, et VKEdele tuleb anda suuniseid ressursitõhususse investeerimise kulutõhususe kohta.

Lisaks on liikmesriigiti tööstussektori ressursitõhususe tase väga erinev. Teatavat liiki tootmise energiakasutus ja jäätmeteke on eri Euroopa riikide tööstusettevõtetes vägagi erinevad.[17]

Ressursitõhususe parandamiseks vajalikud eriteadmised ei ole VKEdele harilikult kättesaadavad ning seetõttu vajavad nad nõu, et märgata pikaajalist kasu, mis tuleneb nende protsesside ja korralduse innoveerimisest ressursitõhususe parandamiseks. Lisaks avastavad ressursitõhususe parandamiseks suurte esialgsete investeeringute jaoks rahastamist taotlevad VKEd mõningatel juhtudel, et finantsvahendajad peavad seda riskantseks valdkonnaks. Seepärast on esiteks oluline ergutada VKEsid otsima asjakohast nõu ressursitõhususe kohta, kasutades selleks VKEdele suunatud ärikampaaniaid, ja teiseks andma neile niisugust nõu nende piirkondades.

Komisjon on seadnud mitu eesmärki, mis tuleb saavutada järgmiste meetmete abil:

1. Anda Euroopa VKEdele praktilist teavet, nõu ja toetust seoses ressursitõhususe kulutõhusa parandamisega

- Euroopa ressursitõhususe tippkeskus, mis luuakse 2015. aastal liikmesriikides ressursitõhususe toetamiseks tõendatud kogemuste najal, annab nõu ja abistab oma ressursitõhusust parandada püüdvaid VKEsid otse ja Euroopa piirkondades asuvate partnerite võrgustiku kaudu ning sellest saab kontaktpunkt kogu ELi mitmesuguste ressursitõhususe parandamise viiside tulemuslikkuse ja kulutõhususega seotud küsimustes. Keskus annab samuti teavet ressursitõhususe valdkonna riiklike strateegiate, programmide ja meetmete ning VKEde toetuse kohta ning juhib nendele vajaduse korral VKEde tähelepanu.
- Eurobaromeetriga „VKEd, ressursitõhusus ja rohelised turud" („SMEs, resource efficiency and green markets") hinnatakse ressursitõhususe suundumusi VKEde seas Euroopas ja USAs, et kujundada selle valdkonna edasist poliitikat.

[15] „Guide to resource efficiency in manufacturing: Experiences from improving resource efficiency in manufacturing companies". Europe INNOVA (2012)

[16] Kõik käesoleva lõigu arvud on pärit Eurobaromeetri 2013. aasta kiiruuringust „SMEs, resource efficiency and green markets": ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_381_eapdf.

[17] Calogirou C., S. Y. Sųrensen, P. B. Larsen, S. Alexopoulou ja teised. (2010) "SMEs and the environment in the European Union", PLANET SA ja Taani tehnoloogiainstituut, avaldanud Euroopa Komisjoni ettevõtluse ja tööstuse peadirektoraat. http://ec.europa.eu/enterprise/newsroom/cf/itemdetail.cfm?item_id=4711

- Euroopa ettevõtlusvõrgustikku[18] ergutatakse 1) korraldama Euroopa ressursitõhususe kampaaniat teadlikkuse suurendamise meetmetega (teave nende veebisaitidel, sotsiaalmeedias, esitlused (olemasolevate võrgustike) üritustel ja firmadevahelistel üritustel), et teavitada VKEsid ressursitõhususe abil avanevatest kasudest ja võimalustest ning 2) pakkuma VKEdele ressursitõhususe alaseid nõustamisteenuseid.

- Komisjon toetab Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide korraldusasutusi ressursitõhususe valdkonna projektide reklaamimisel ning keskkonnahoidlike turgude ärivõimalustest teavitamisel, juhtides eelkõige tähelepanu edukatele näidetele ja vahenditele kogu ELis.

2. Toetada keskkonnasäästlike tehnoloogiate tehnosiirde tõhusaid mehhanisme

- Keskkonnahoidlike tehnoloogiate kommertsialiseerimine on VKEde kasvu jaoks keskkonnasäästlikus majanduses esmatähtis. Seepärast jätkatakse Euroopa ettevõtlusvõrgustiku tehnosiirde andmebaasis, kus on enam kui 23 000 profiili, ressursitõhususe ja kliimaga seotud tehnoloogiaid kirjeldavate märksõnade liigituse ajakohastamist, et paremini ühitada pakkumist ja nõudlust VKEdest klientide seas.
- Lisaks palutakse Euroopa ettevõtlusvõrgustiku partneritel tagada tihe koostöö eri sektorirühmade vahel, kes tegelevad ressursitõhususega, et hõlbustada teabe- ja parimate tavade vahetust.

3. Hõlbustada VKEde juurdepääsu rahastamisele ressursi- ja energiatõhususe parandamiseks

- Mitu Euroopa Komisjoni VKEdele suunatud veebisaiti on ajakohastamisel, et kajastada paremini olemasolevat keskkonnainfot, ressursitõhususe parandamiseks ette nähtud ELi rahastamist ning VKEdele antavat mitterahalist abi.
- Euroopa Investeerimispank (EIP) rahastab finantsvahendajate kaudu ökosüsteemi teenuste ja kliimamuutustega kohanemisega seotud ressursitõhususe parandamist looduskapitali rahastamisvahendist.
- Energiatõhususe vahendite erasektori poolne rahastamine võib toetada muu hulgas VKEsid ja keskmiselt kapitaliseeritud ettevõtteid, kes teevad väikeseid investeeringuid energiatõhususse ja on võimelised kasutama energiasäästu esmase laenu tagasimaksmiseks.
- Luuakse ökoinnovatsiooni toetatavate avaliku sektori ja erasektori rahastajate ning investorite võrgustik ja kogukond.

- Euroopa Regionaalarengu Fondist (ERF) ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondist (EMKF) toetatakse ajavahemikus 2014–2020 VKEde konkurentsivõimet, sealhulgas nende energia- ja ressursitõhususe parandamist ning taastuvenergiaallikate kasutamist, sest need on loetletud investeerimisprioriteetidena. Seepärast võivad liikmesriigid ja piirkonnad valida selliseid investeeringuid ERFist ja EMKFist rahastamiseks.

II. Keskkonnahoidlik ettevõtlus tuleviku ettevõtete jaoks

Keskkonnakahju ennetamine ja heastamine ning vähese CO_2-heitega majanduse suunas liikumine on ühiskondlik väljakutse, mis pakub ühtlasi ettevõtete jaoks uusi ärivõimalusi. Samas on nii ökoinnovatsiooni kui ka muud liiki innovatsiooni õitsenguks vaja viljakat ökosüsteemi ning keskkonnahoidlikud innovaatorid sõltuvad ideede arendamisel abist ja nende rakendamisel rahastamisvõimalustest. Keskkonnahoidliku ettevõtluse arengule tuleb kasuks teadusasutuste lähedus ning oskustööjõu ja sektoriülest koostööd

[18] Lisateave: http://een.ec.europa.eu/

hõlbustavate tööturusuhete kättesaadavus. Need tingimused võimaldavad ökoinnovaatiliste klastrite teket.

Miks on see VKEde jaoks oluline?

VKEd vajavad soodsat ärikeskkonda, kus saab keskkonnahoidlikke ideid hõlpsasti välja töötada, rahastada ja turule viia. Keskkonnahoidlikku ettevõtlust tuleks käsitleda juba (kõrg)koolis, et valmistada ette tulevaste keskkonnahoidlike ettevõtjate mõttelaadi. Keskkonnahoidlikku ettevõtlust tuleks samuti ergutada, aidates võimalikel ettevõtjatel teha kindlaks ärivõimalusi, mis tulenevad üleminekust ressursitõhusale, vähese CO_2-heitega majandusele, sealhulgas äriettevõtete ja akadeemiliste ringkondade uute loovate koostöövormide abil. Tuleks toetada igasugust innovatsiooni, mis soodustab keskkonnahoidlikku ettevõtlust. Keskkonnahoidlikku ettevõtlust soodustavad samuti uued äriideed, milles ühenduvad ressursitõhusus ja loovus, näiteks uus nähtus *upcycling*, mille puhul ühendatakse ringlussevõtt disainiga. Rohkem tuleb teha ka selleks, et kasutada ära teadusuuringute tulemusel välja töötatud keskkonnahoidlikke tehnoloogiaid, mille teostatavust on edukalt demonstreeritud. Sellega seoses on oluline toetada VKEsid ökoinnovaatiliste äriideede teadusliku või tehnilise teostatavuse ja kaubandusliku potentsiaali uurimisel, sest paljudel VKEdel ei ole endil selleks vajalikke vahendeid.

Komisjon on seadnud mitu eesmärki, mis tuleb saavutada järgmiste meetmete abil:

1. Edendada igasugust ökoinnovatsiooni, sealhulgas mittetehnoloogilist ökoinnovatsiooni

- VKEde vahend programmi „Horisont 2020” raames aitab VKEdel uurida eriti ökoinnovaatiliste ideede teaduslikku või tehnilist teostatavust ja kaubanduslikku potentsiaali, et arendada konkreetseid uusi ettevõtteid. Idee ärilise teostatavuse positiivne hinnang võimaldab anda rahalisi vahendeid tutvustamistegevuse jaoks. VKEd saavad seda toetust juba taotleda konkreetsete projektikonkursside kaudu, milles keskendutakse ökoinnovatsioonile ning toorme tarnimisele, ökoinnovaatiliste toiduainete tootmisele ja töötlemisele ning innovatsioonile vähese CO_2-heitega ja tõhusate energiasüsteemide alal.

- Programmi „Horisont 2020” raames toetavad ühiskondliku väljakutse „Kliimameetmed, keskkond, ressursitõhusus ja toorained” meetmed keskkonnahoidliku tegevuskava eesmärke, suurendades ressursitõhusust süsteemse lähenemise abil ökoinnovatsioonile ning ringmajanduse loomisega. Hõlmatud on kõik innovatsiooni vormid. Käsitletakse erinevaid tegevusalasid teadusuuringutest tutvustamistegevuse, turuosa hõivamise, koordineerimise ja võrgustikutööni.

- Ajavahemikul 2014–2020 VKEde konkurentsivõime toetamiseks ette nähtud Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF), Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi (EMKF) vahendid on suunatud eelkõige energiatõhususele ja taastuvenergiaallikate kasutamise edendamisele. Tegemist on investeerimisprioriteetidega, millest liikmesriigid ja piirkonnad oma tegevuskavade rakendamisel lähtuvad.

2. Soodustada keskkonnahoidliku ettevõtluse nimel äripartnerlust, oskusi ja teadmisi

- Teatises „Keskkonnahoidliku tööhõive algatus: keskkonnahoidliku majandusega seotud töökohtade potentsiaalist tulenev kasu” tehakse ettepanek tervikliku tegevuskava kohta, millega arendada vajalikke oskusi majanduse keskkonnasäästlikumaks muutmiseks.

- Ergutatakse kvaliteetse teabe andmist ökoinnovatsiooni ja ökoinnovaatiliste VKEde kohta, et suurendada usaldust ja vähendada investeerimisriske selliste algatuste abil nagu keskkonnatehnoloogia kontrollimise kava, mida praegu rakendatakse ELi katseprogrammina.

- Uusi VKEde ressursi- ja energiatõhususe ärimudeleid toetatakse programmist LIFE.

- Euroopa ettevõtlusauhindadega tunnustatakse keskkonnasäästliku ettevõtluse toetuseks tehtavaid

jõupingutusi ning neid antakse sellistele avaliku sektori asutustele ning avaliku ja erasektori partnerlustele, kes toetavad keskkonnasäästlike turgude arengut ja ressursitõhusust.

3. Kasutada paremini ära klastrite rolli ökoinnovaatiliste VKEde toetamisel

- Ressursitõhususest saab eriteema klastrite tipptaseme programmi (COSME 2014–2020) raames toimuval koolitusel, mille eesmärk on muuta klastrite juhid teadlikuks võimalikest meetmetest, mida saab nende klastrites käivitada ökoinnovatsiooni ja ressursitõhususe täiendavaks soodustamiseks klastri VKEdest liikmete seas ja nende vahel.

III. VKEde võimalused keskkonnahoidlikumas väärtusahelas

Kordustootmine, parandamine, hooldus, ringlussevõtt ja ökodisain võivad suure tõenäosusega saada majanduskasvu ja töökohtade loomise mootoriks ning aidata samal ajal olulisel määral kaasa keskkonnaprobleemide lahendamisele. Äriühingud võivad innovatsiooni kasutades ning tooteid, tootmist ja ärimudeleid ümber kujundades vähendada kalli primaartoorme kasutamist ja toota vähem jäätmeid. 60% ELi kogujäätmetest, mida ei võeta ringlusse, ei kompostita ega kasutata korduvalt,[19] pakub VKEdele majanduslikke võimalusi sektoriüleste väärtusahelate ärakasutamiseks, mis kasutavad ressursse tõhusamalt.

Niinimetatud ringmajandus[20] ehk sümbiootiline majandus[21] tõhustab ressursi- ja kulusäästu, maksimeerides aega, mille jooksul ressursse, tooteid ja komponente kasutatakse. Ressursside paremaks ja tõhusamaks kasutamiseks jäätmete vähendamise ning jäätmetest uute kaupade ja teenuste loomise abil on vaja ökoinnovatsiooni, uusi vahendajaid ja vahendusteenuseid. VKEd ja ettevõtjad vajavad uute tööturusuhete sõlmimist toetavat keskkonda, mis võimaldab neil liikuda ringmajanduse suunas.

Miks on see VKEde jaoks oluline?

Vaatamata tõenditele jäätmeid vähendava innovatsiooni ja sektoriülese väärtusahela koostöö kasulikkuse kohta moodustavad regulatiivsed, institutsioonilised, tehnilised ja kultuurilised takistused süsteemseid tõkkeid, mis takistavad tõhusamaid meetmeid ja võrgustikutööd äriühingute vahel ning seega ka suuremat ressursitõhusust. Näiteks müüb praegu 44% ELi suurettevõtjatest oma jääke muudele äriühingutele, samas kui VKEdest teeb seda kõigest 24%[22]. Kuna selleks on enamasti vaja eriteadmisi ja võrgustikke, on VKEdel sageli raske välja töötada ja jagada jäätmetekke vähendamise ning jäätmekäitluse alaseid teadmisi ja kasutada ära jäätmetekke vältimise ning toodete, materjali ja jäätmete korduskasutamise potentsiaali eri väärtusahelate osana. Suured tehingukulud ja suured esialgsed investeerimiskulud võivad veelgi vähendada huvi teha ressursside korduskasutamise ja ringlussevõtuga seonduvaid tehinguid, eriti seetõttu, et võimalikku kasu on keeruline eelnevalt kindlaks teha, arvestades kogemuste puudumist ja kvaliteedi, spetsifikatsioonide või tarneaja varieerumisest tingitud ebakindlust. Lisaks võivad väärtusahela sisesed vahetused põhjustada tehnoloogilisi probleeme, kuna jäätmeid kui kõrvaltooteid tuleb võib-olla muuta ja kohandada, enne kui need uuesti väärtusahelasse sisenevad.

[19] Eurostati jäätmestatistika (2011)
[20] Ringmajandus säilitab toodete lisandväärtust võimalikult kaua ning kaotab jäätmed. Toodetes sisalduvate ressursside tootlik kasutamine jätkub pärast toote olelusringi lõppu, mis annab täiendavat väärtust.
[21] Sümbiootiline majandus põhineb taval, mille kohaselt kasutab ühe äriühingu või sektori kõrvaltooteid (k.a energia, vesi, logistika ja materjalid) teine äriühing või sektor.
[22] Eurobaromeetri kiiruuring 2013 „SMEs, efficiency and green markets": ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_381_eapdf.

Komisjon on seadnud mitu eesmärki, mis tuleb saavutada järgmiste meetmete abil:

1. Tegeleda süsteemsete tõketega sektoriüleste ja riigiüleste väärtusahelate koostöö ning ettevõtete loomise ja ärikoostöö teel, hõlbustades teenuste ärimudelite loomist ning materjalide, toodete ja jäätmete korduskasutamist

- Selliste süsteemsete tõkete analüüs, mis takistavad VKEdel ringärimudelite kasutuselevõttu, jäätmevoogudest pärit materjalide tõhusat kasutamist ja tööstusliku sümbioosi protsesse. See on oluline parimate võimalike meetmete väljatöötamiseks ELi tasandil nende puudujääkide kõrvaldamiseks ning VKEde rolli edendamiseks ringmajanduses.

2. Hõlbustada sektoriülest koostööd, et edendada ringmajandust

- Tulevase meetmega „Klastripõhised projektid uute tööstuslike väärtusahelate jaoks" programmi „Horisont 2020" raames eraldatakse vähemalt 75% kogueelarvest VKEde innovatsiooni toetamiseks. Sellega püütakse toetada VKEde sektoriülest ja piirkondadevahelist koostööd ja innovatsiooniprojekte, integreerides neid paremini klastritesse ja mitmesugustesse väärtusahelatesse.
- Euroopa klastrite vaatluskeskus pakub piirkondadele ökotööstuste pädevuste geograafilise kontsentratsiooni paremat kaardistamist ning sektoriüleste klastrisuundumuste, sh klastrite rahvusvahelistumise ja ökotööstustega seotud tööstuslike muutuste suundumuste kindlakstegemist ja analüüsi.
- Tehakse kindlaks süsteemseid ökoinnovaatilisi lahendusi tutvustavad eeskujulikud näidispiirkonnad.
- LIFE-programmiga edendatakse ringärimudelite kasutuselevõttu ja tutvustatakse nende kasulikkust VKEde jaoks.
- Moodustatakse eksperdirühm, et keskenduda ökoinnovatsiooni süsteemsele lähenemisviisile programmi „Horisont 2020" raames.

IV. Keskkonnahoidlike VKEde turulepääs

ELi strateegiline huvi on tegeleda nõuetekohaselt selliste suurte ülemaailmsete keskkonnaalaste väljakutsetega nagu kliimamuutused. Kiire majanduskasvu ning mõnel juhul industrialiseerumise varaste etappidega kaasneb paljudes maailma riikides üha kiirem keskkonna ammendumine ja kasvavad heitkogused. Selliste riikide abistamine üleminekul keskkonnasäästlikule majandusele on äärmiselt oluline. Samal ajal on ELil täita juhtiv roll keskkonnahoidlike ja vähese CO_2-heitega tehnoloogiate valdkonnas, mis pakuvad suuri võimalusi kliimamuutuste ja muude keskkonnakaitse eesmärkide ühendamiseks kaubanduse, investeerimise ja äritegevuse arendamisega Euroopa äriühingute ja eelkõige VKEde jaoks nendes riikides.

Miks on see VKEde jaoks oluline?

ELi rahvusvahelised kohustused sellistes valdkondades nagu kliimamuutuste alane koostöö või naabruspoliitika pakuvad asjakohast oskusteavet valdavatele Euroopa VKEdele konkreetseid võimalusi CO_2-heite tõhusale vähendamisele suunatud tehnoloogia, toodete ja teenuste pääsuks uutele turgudele. ELile kuulub ligi kolmandik ökotööstuse maailmaturust ja ta on selles valdkonnas netoeksportija. Maailmaturg kasvab igal aastal 5% ning eeldatavasti kolmekordistub aastaks 2030[23], mis pakub ELi äriühingutele olulisi võimalusi. Siiski pakuvad vähesed ELi VKEd oma keskkonnahoidlikke tehnoloogiaid, tooteid või teenuseid

[23] IDEA Consult, ECORYS, 2009. „Study on the competitiveness of the EU eco-industry"; Keskkonna, Looduskaitse ja Tuumaohutuse Ministeerium, 2009, „Greentech - Made in Germany 2.0"

kolmandates riikides. 87% ELi VKEdest müüb ainult oma riigi turgudel.[24] VKEde vähest rahvusvahelistumist selgitab harilikult sellise toetava raamistiku puudumine, mis aitaks VKEdel välisturgudele pääseda.

VKEde võimalused ülemaailmsetesse väärtusahelatesse siseneda on paremad, kui nad teevad koostööd muude äriühingutega, mitte ei tegutse individuaalselt. Parema ressursitõhususe saavutamiseks Euroopas ning selleks, et aidata VKEdel ülemaailmsete väärtusahelatega edukalt integreeruda, on vaja suuremat rahvusvahelist koostööd. Rahvusvahelise konkurentsivõime saavutamiseks peavad ressursitõhususe valdkonna VKEd otsima rahvusvahelisi partnereid mitte üksnes selleks, et müüa, vaid ka toorme leidmiseks ning teadusuuringutele, teadmistele või oskustele juurdepääsu saamiseks väärtusahelas. Sellist koostööd hõlbustavad sageli klastrid, mis toimivad VKEde hüppelauana ühelt poolt pääsuks rahvusvahelistele turgudele ning teisalt ärikoostöö alustamiseks ning pikaajaliste strateegiliste partnerluste arendamiseks väärtusahelate sees ja vahel. Lisaks võivad VKEd kasutada ära ka oma klastrite hargmaiste ettevõtjate, ülikoolide ja muude institutsioonide loodud rahvusvahelisi kontakte ja võrgustikke.

Komisjon on seadnud mitu eesmärki, mis tuleb saavutada järgmiste meetmete abil:

1. Edendada keskkonnahoidlikumat Euroopa siseturgu

- Euroopa standardiorganisatsioone kutsutakse üles standardite loomisel arvestama ringmajanduse eesmärkidega, et jätkata komisjoni seniseid püüdlusi võtta Euroopa standardimistegevuses arvesse keskkonnaaspekte[25].

2. Hõlbustada keskkonnahoidlike ettevõtjate pääsu rahvusvahelistele turgudele

- Euroopa strateegiliste klasterpartnerluste loomine, et soodustada ühendusi eri sektorite klastrite vahel eesmärgiga töötada välja ühine rahvusvahelistumise strateegia. Ergutatakse looma ühendusi keskkonnahoidlike tehnoloogiate ja ökoinnovatsiooni valdkonnas.
- Rahvusvahelised sidemete loomise missioonid ergutavad koostööd ressursitõhususe ja ökoinnovatsiooni valdkonnas ning prioriteedid seatakse sõltuvalt üksikjuhust ning sihtriigi eripära ja kaubanduspotentsiaali arvesse võttes.
- Ettevõtete konkurentsivõime ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate programmi COSME rahastamisvahenditest toetatakse konkreetselt VKEde rahvusvahelistumist ning edendatakse nende piiriülest arengut.

3. Hõlbustada ressursitõhusa tehnoloogia kasutuselevõttu partnerriikides koostöö abil Euroopa VKEdega

- Vähese CO_2-heitega äritegevuse meetmest antakse tehnilist abi koostööpartnerluste loomiseks ELi äriühingute ja klastrite ning keskmise sissetulekuga riikide äriühingute ja muude partnerite vahel ning pankade poolt aktsepteeritavate ühisettepanekute[26] väljatöötamiseks, mis kajastavad osaliste huve ja tagavad samal ajal poliitikavaldkondade arengusidususe.
- Keskkonnahoidlikel tehnoloogiatel põhinevate uute ettevõtlusega seotud tegevuste rajamine Vahemere lõunapiirkonna riikides koostöös Euroopa VKEdega.

[24] Eurobaromeetri kiiruuring 2013 „SMEs, efficiency and green markets": ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_381_eapdf.

[25] Komisjoni senine tegevus hõlmab teatist „The integration of environmental aspects into standardisation" (KOM (2004) 130 lõplik) ja teatist „Euroopa standardeid käsitlev strateegiline visioon: Euroopa majanduse jätkusuutliku kasvu edendamine ja kiirendamine 2020. aastaks" (KOM (2011) 311 lõplik)

[26] Pankade poolt aktsepteeritav ettepanek on projekt või ettepanek, mille rahaline ja ideeline külg on piisavalt tugev, et see võib saada laenuinstitutsioonile rahastamistaotluse esitamise korral positiivse vastuse.

V. Juhtimine

VKEde keskkonnahoidliku tegevuskava kontseptsioon ja ülevaade, mida on tutvustatud VKEde poliitika tulevikku käsitlevatel avalikel konsultatsioonidel ning eelkõige 2013. aasta neljandas kvartalis toimunud avalikul konsultatsioonil VKEde keskkonnahoidliku tegevuskava küsimuses, on pälvinud vastanud liikmesriikide administratsioonide ja VKE sidusrühmade ulatusliku toetuse[27]. Ka VKEde esindajate võrgustik[28] on vastanud tegevuskavale positiivselt ning hinnanud selle selget keskendumist keskkonnaalastest väljakutsetest tulenevale ärimudelile. Seepärast on oluline seda põhjalikult rakendada. Selleks on vaja nii komisjoni kui ka liikmesriikide täielikku poliitilist pühendumist.

Miks on see VKEde jaoks oluline?

Üksnes käesoleva tegevuskava eesmärkide ja neile järgnevate meetmete tõhus ja tulemuslik rakendamine tagab VKEdele kasuliku mõju kogu Euroopas.

Komisjon on seadnud mitu eesmärki, mis tuleb saavutada järgmiste meetmete abil:

1. Tagada komisjoni poolt selle valdkonna VKEde toetuseks loodud meetmete järelevalve ja ajakohastamine

- Käesoleva VKEde keskkonnahoidliku tegevuskavaga seotud meetmete (sh sihtotstarbeliste rahastamisvahendite) üle teostatakse regulaarset järelevalvet dialoogis VKE sidusrühmadega ning ühtlasi hinnatakse ka programmide tulemuslikkust. Ajakohastatud teavet meetmete kohta antakse komisjoni veebisaidil.

- VKE tulemuslikkuse hindamises[29] jälgitakse ja hinnatakse igal aastal riikide edusamme Euroopa väikeettevõtlusalgatuse „Small Business Act" rakendamisel, sh nende tulemuslikkust põhimõtte nr 9 „kuidas võimaldada VKEdel muuta keskkonnaalased väljakutsed võimalusteks" osas, millega täiendatakse keskkonnahoidliku tegevuskava üle teostatavat järelevalvet.

2. Toetatakse koordineerimist, koostööd ja parimate tavade vahetamist Euroopa, riiklikul ja piirkondlikul tasandil

- Väikeettevõtlusalgatuse „Small Business Act" juhtimismehhanismi, mis koosneb VKEde tulemuslikkuse hindamisest ja VKE saadikute võrgustikust, kasutatakse platvormina VKEde toetamist puudutavate parimate tavade vahetamiseks liikmesriikide vahel, et aidata neil muuta keskkonnaalased väljakutsed ärivõimalusteks. Eelkõige kasutatakse VKE esindajate võrgustikku niisuguste tavade rakendamise, tulemuste ja neid segavate tegurite arutamiseks.

- Seatakse sisse koordineerimine ökoinnovatsiooni tegevuskava kõrgetasemelise töörühmaga, et tagada katkematu teabevoog, eri algatuste vaheline järjepidevus ja nende koostoime parem ärakasutamine. Vajaduse korral püütakse tegevust koordineerida ka Euroopa tasandi rühmadega, mis tegutsevad muudes poliitikavaldkondades, näiteks keskkonna, tööhõive, hariduse, arengukoostöö jm valdkonnas.

[27] Avaliku konsultatsiooni tulemuste aruanne: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/public-consultation-green-action-plan/index_en.htm
[28] Lisateave: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/small-business-act/sme-envoy/index_en.htm
[29] Lisateave: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/index_en.htm